

Живея с текстове (които всекидневно чета) или в текстове (които всекидневно създавам), но скоро не бях попадал на такъв жив разказ, какъвто е книгата на **Никодим Янушев „Моите животи”**, която тази неделя ви представям в [електронната библиотека](#) на **desebg.com**.

Отваряш, започваш да четеш, а думите така леко и естествено са подредени, че автоматично картината ти оживява в главата. Като на кино. Магия!

Авторът Никодим Янушев (1940) или както сам се нарича Нико от Угърчин (най-голямото село в България през 40-те години на XX век) още във въведението уточнява, че е избягал през Югославия и дълго време е живял в Америка.

„Избягах, защото не можах да се примиря с този мизерен, насието и несправедливостта, които смачкват и деформират човека”, посочва той.

Житейският му път е невероятен – от Угърчин през Ловеч, Варна и София, та до Ню Йорк, но тук няма да разказвам за него. Книгата му е ценна, защото разкрива по-много ярък начин детските спомени за един свят на свободните и предприемчиви българи, който системно е унищожен от БКП след 9 септември 1944 г.

Историите на Нико от Угърчин: За „другарите комунисти” и за света

Написано от Христо Христов
Неделя, 20 Март 2016 18:38

Майката на Никодим Янушев умира, когато той е още невръстен, а баща му Иван Цолов е предприемач, започнал с една табла на врата, продавайки семки и бонбони. После се занимава с доставки на каменна сол за животни и се издига до търговец, който внася мушамы и чадъри от Италия и платове от Манчестър, Англия.

След 9 септември 1944 г. е обявен за незаконно забогатял и враг на народа. Имуществото му е конфискувано, а животът му е погубен в лагерите и затворите, в които режимът го вкарва.

Намирам тези страници от детските спомени на Нико от Угърчин за особено ценни. Той трябва да е бил около 8-годишен, когато е извършена национализацията, но дори и 65 години по-късно невръстният свидетел на странни разигралите се в детството му събития от този период е запечатил в паметта си ярки картини.

„Комунистите пишеха на дуварите на хората „кулаци” и „врагове на народа” с еднометрови букви. Така заклеяваха честните хора, които не са били мързеливи, а са постигали всичко с голямо трудолюбие, предприемчивост, будност и интелигентност”, посочва Никодим Янушев.

Днес около 35 процента от земята в България е пустееща след експериментите с ТКЗС и АПК и посятото от тях по време на комунизма отчуждение от земята и ликвидиране на милеещите за парчето си нива българи, които не са доживели краха на комунистическата система.

Ето как авторът описва как от господата, хората са станали другари:

„Помня когато въведоха обръщението „другар” и „другарка”. Една сутрин отивахме до Ловеч и се качихме на автобуса, като чух караница. Един мъж нарекъл „другарка” качващата се в момента жена. Тя се провикна: Да не съм спала с теб, бе, та ще ме наричаш другарка?”

Историите на Нико от Угърчин: За „другарите комунисти” и за света

Написано от Христо Христов
Неделя, 20 Март 2016 18:38

Както всяко село така и Угърчин си има своите образи, които Нико описва. Един от тях е бай Стойко Скъчкътъ – нисък с потури с висок агнешки калпак. Веднъж съселяните му го бързикали: „Абе, бай Стойко, жена ти е комунистка!” А той отговаря с хумор: „кому ниска, кому висока – на мен е все таман.”

Не се дава на комунистите. Карал рано сутринта животните си пред кметството, а местните управници изненадани го питали какво прави. Той им казал, че докарал животните те да ги доят.

„Тогавя комунистите искаха мляко наряд. Данък, който беше непосилен”, пояснява авторът и разказва за това жестоко за селските стопани време, когато комунистическото управление при Вълко Червенков налага т. нар. задължителни държавни доставки.

Друг път същия този бай Стойко отишъл в кметството да иска семе за яйца, защото комунистическата власт е искала наряд и яйца, но въз основа на това колко декара земя имаш, а не на това дали отглеждаш кокошки или не. Накрая на бай Стойко му взели и земята, и животните макар той отчаяно да се опитал да се съпротивлява, вдигайки брадва срещу „другарите”.

„Унищожиха всички кадърни и предприемчиви хора. Това се наричаше „диктатура на пролетариата”, пише Никодим Янушев.

И още един показателен детски спомен, този път от ученическите му години:

„В училище ни приемаха в ученически политизирани организации – за чавдарчета и пионерчета. На сцената в читалището тържествени ни завързваха сините връзки за чавдарчета. Само за мен обявиха, че няма да ни дадат връзка, защото съм бил дете на враг на народа. Потънах вдън земя, а хората ме гледаха мълчаливо и тъжно. Ужасен момент!

Представете си как е подействало на детската ми психика това обвинение! Не разбирах

Историите на Нико от Угърчин: За „другарите комунисти“ и за света

Написано от Христо Христов
Неделя, 20 Март 2016 18:38

добре всичко, но разбрах, че е нещо много страшно и престъпно! Пак ще кажа, баща ми имаше само един дюкян и не беше престъпник! Но така наричаха всевластните комунисти всеки предприемчив човек – „враг на народа“.

Баща му има съдбата на всеки, който е дръзнал да се отнесе малко критично към комунистическото управление. Въдворен е в лагерите в Ножарево, Тутракан и „Белене“ само за две изречения:

„Че цените се повишават, а заплатите понижават. И другото: за козата, дето я водеше на сборния пункт на чердата всяка сутрин. Ресал я с гребен, а селяните го закачали, че много се грижил за тази коза. А той рекъл, че се грижи за козата, както Георги Димитров за своя народ.“

При второто му изпращане в лагер на площада в Угърчин са поставили табло с разобличителни материали. Баща му е нарисуван като овца, под която се мъдрил надпис: „Да не мислите ли, че Иван Цолов, като се е върнал от лагер, се е поправил, не – той си е наш враг народен!“

На Нико от Угърчин обаче не му е писано да остане в България и животът му да премине белязан от знака – син на „враг на народа“.

Завършва техникум в София, след като живее известно време в Ловеч и Варна при роднини, където дори сменя името си, а после изкарва казарма – танкист в Княжево, „най-ужасяващото нещо в живота ми“, по думите му.

Учи задочно в Инженерно-строителния институт и работи в проектантската организация „Хранпроект“.

В началото на 1970 г. бяга през Югославия в Италия, а оттам обикаля света. „Обещах си да ги надживея [комунистите] и да умра спокойно след тях! И ще го направя, въпреки че съм вече на седемдесет и четири години“, пише Нико от Угърчин, превърнал се в Нико, гражданин на света след своето бягство от комунизма и добавя:

Историите на Нико от Угърчин: За „другарите комунисти“ и за света

Написано от Христо Христов
Неделя, 20 Март 2016 18:38

„Приятелите ми казват, че жестоко се лъжа. Спомням си, че репресираният писател Димитър Талев е казал: Последният комунист ще умре в България!“ Тежко ви и горко, млади хора! В държавите, където не е стъпвал руски ботуш, нещата са други!”

Никодим Янушев, „Моите животи“, изд. „Коала прес“, 2013 г., 175 страници.